

Rektor

Yttrande över betänkandet Styrkraft i funktionshinderpolitiken (SOU 2019:23, Dnr S2019/02213/FST)

Lunds universitet har beretts möjlighet att yttra sig över betänkandet Styrkraft i funktionshinderpolitiken och vill härmed lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

Lunds universitet välkomnar utredningen som överlag är en gedigen analys av dagens funktionshinderspolitik och de förändringar som bör ske genom ett tydligare ansvar för de myndigheter som är inblandade i förverkligandet av denna politik. Lunds universitet ställer sig tillfullo bakom betänkandets förslag att tydliga knyta funktionshinderspolitiken och myndigheternas ansvar till FN:s konvention om mänskliga rättigheter och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Lunds universitet ställer sig bakom betänkandets centrala förslag om att inrätta en nationell samordnare då en nationell samordnare bättre än en myndighet kan: "... ta kontakter, göra utspel, använda alternativa kanaler för kommunikation och samråd, ta initiativ och lägga förslag på förbättringar och effektiviseringar efter direkt dialog med såväl uppdragsgivaren som externa aktörer på ett sätt som myndigheter inte kan, eller i alla fall inte kan förväntas göra" (s,245).

Lunds universitet anser att analysen av det särskilda ansvar UHR (Universitet och högskolerådet) föreslås få i syfte att stärka genomförandet av funktionshinderspolitiken är för vag och inte i tillräcklig grad tar höjd för det ansvar lärosätena har i dag och det arbete som i dag sker inom lärosäten bl.a. i samarbetet med den Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Universell utformning

Universitetet ser betoningen av *universell utformning* som särskilt viktigt i betänkandet. Sverige har sedan många år en etablerad tradition att se på funktionshinderfrågor som ett separat spår. En satsning på universell utformning innebär en satsning på ett proaktivt förhållningssätt där inkludering, icke-stigmatisering och likvärdighet utgör grunden. För ett samhälle som endast i undantagsfall lyckas göra "rätt från början" och istället förlitar sig på särskilda insatser och anpassningar innebär detta ett stort skifte både i tanke- och arbetssätt. Mot bakgrund av den vikt universitetet tillmäter universell utformning skulle vi gärna ha sett att skrivningarna i betänkandet (kap. 5) kring universell utformning var tydligare. Vad innebär det att ha universell utformning som "vägledande

princip" (s.97), hur känner en igen när så är fallet och kanske mest intressant av allt: vad händer då?

Med tanke på den framträdande rollen som teknik och design har i den funktionshinderpolitik som mejslas fram i betänkandet är diskussionen om teknikutveckling påtagligt frånvarande i betänkandet. Universitetet vill peka på vikten av fortsatt forskning och utbildning inom design- och teknikområdena som en nyckelkomponent i skapandet av ett samhälle för alla, och att dessa perspektiv/områden till stor del saknas i betänkandet.

Betänkandet behandlar i första hand utbildning av dem som arbetar inom funktionshinderområdet och det finns i betänkandet också en stor mängd formuleringar som rör tillgång till utbildning för personer med funktionsnedsättning (t.ex. kap. 7.2.2). "Universell utformning av lärande" håller just nu på att växa fram som ett centralt tema i arbetet med inkluderingsfrågor inom både grundskola och högre utbildning. Denna frågeställning finns inte med i betänkandet men borde uppmärksammas som en del av framväxten av universell utformning i Sverige. Ytterligare en parallell återfinns i den pågående satsningen på "Universell utformning av arbetsplatser", som drivs av bland annat Funktionsrätt Sverige och Akademikerförbundet SSR.

Det behövs betydande insatser för att genombrottet av universell utformning ska ske, t.ex. genom att aktörer överallt i samhället gör mångfaldstänkandet till sitt. Universell utformning är idag inte ett självklart begrepp ens inom funktionsrättsrörelsen och behovet av kunskap är därför stort. En förutsättning för att lyckas med utvecklingsarbeten baserade på universell utformning är ofta att dessa perspektiv kommer med redan tidigt i processerna. I betänkandet är tidig involvering mer underförstått än uttalat.

Vissa viktiga områden behandlas inte tillräckligt ingående i betänkandet. T.ex. är det inte klart vad som ska ske med det område som Myndigheten för tillgängliga medier ansvarar för (s.180). När det gäller upphandling så diskuteras förvissa upphandlingens roll i funktionshinderspolitiken (s.188-190) men med tanke på områdets betydelse anser universitetet att denna diskussion borde utvecklas.

Nationell samordnare

Lunds universitet instämmer med utredningen om att utvecklingen inom funktionshinderområdet går för långsamt. Lunds universitet ser därför positivt på utredningens centrala förslag på en nationell samordnare (kap. 8). Vi instämmer med betänkandets påpekning av hur viktigt det är med ett tydligt uppdrag från regeringen till den föreslagna samordnaren (s.243). Betänkandets övervägande om att Myndigheten för delaktighet (MD) skulle kunna få det uppdrag som nu föreslås ges till en ny samordnare är mycket viktigt (s.244ff). Lunds universitet ställer sig bakom betänkandets slutsats: "... eftersom det huvudsakliga uppdraget bör vara att företräda och verka som ambassadör för regeringens politik, inte minst i förhållande till kommunsektorns företrädare, talar för samordnaren och dennes friare roll" (s.244).

Samverkan och underifrån perspektiv

Trots betänkandets många förtjänster blir det hängande i luften hur den starka betoningen av samverkan och samskapande ska få genomslag. Med skiftet från "government" till "governance" (s.114-116) förskjuts arbetet med

funktionshinderpolitiken till underifrånväxande utvecklingsprocesser. Universitetet är eniga med utredningen om potentialen i en sådan fokusförflyttning men ser med oro på det betydande behov av aktiva, medvetna grepp från nyckelaktörer som krävs för att få fart på utvecklingen. Här lyckas inte utredningen övertyga om att de insatser som föreslås i betänkandet räcker till.

Myndigheternas ansvar

Olika myndigheter ges ett stort och ökande ansvar för förverkligandet av funktionshinderspolitiken (kap.7.4). Med detta ökade ansvar borde följa starkare krav på att årligen explicitgöra tolkningen av nuläget, ambitioner för framtiden och framförallt vad myndigheten ifråga åtar sig att göra för att realisera politiken. Dessa åtaganden bör vara formulerade så att det går att avgöra huruvida de är förverkligade eller ej. Myndigheten för delaktighet får en nyckelroll av utredningen i förverkligandet av funktionshinderspolitiken. Myndigheten har hittills intagit en ganska nedtonad position när det gäller att bidra kring och ta initiativ till sådant som kan förverkliga FN konventionens krav på universell utformning men myndigheten fyller en viktig funktion i många andra sammanhang, inte minst i förhållande till kommunerna och deras arbete med tillgänglighet. Lunds universitet välkomnar att Myndigheten för delaktighet, mot bakgrund av utredningens förslag, ska ta ett kliv framåt som koordinerande och pådrivande i förverkligandet av en funktionshinderpolitik fullt ut baserad på FN:s Konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättningar.

Universitetet vill betona vikten av ett breddat perspektiv på vilka politikområden som berörs av utredningen. Det är naturligt med ett starkt fokus på funktionshinderpolitiken i sig. Betoningen på universell utformning i betänkandet synliggör dock behovet av en ökad tydlighet när det gäller kopplingarna till alla andra områden som inte handlar explicit om funktionshinderpolitiken.

UHR och Lärosätenas ansvar

Lunds universitet vill avslutningsvis peka på att betänkandets förslag om UHR:s ansvar för funktionshinderspolitiken inte är tillräckligt utvecklat (s.208). T.ex. diskuteras inte det arbetet som i dag görs inom lärosätena bl.a. i samarbete med Specialpedagogiska skolmyndigheten för att ge studenter med varaktiga funktionsnedsättningar ett pedagogiskt stöd. Det är också oklart varför de indikatorer som UHR föreslås ta fram ska samordnas av Skolverket. Den roll UHR föreslås få hanteras i dag av lärosäten själv inom ramen för ett mycket gott samarbete lärosätena emellan. Det är inte klart hur betänkandet tänker sig att UHR skulle kunna tillföra nya kvaliteter till det redan befintliga arbetet. Om man vill utvärdera lärosätenas arbete med funktionshinderspolitiken skulle det kunna göras inom ramen för en tematisk utvärdering av UKÄ så som redan har skett när det gäller frågan om t.ex. hållbar utveckling.

Lunds universitet ställer sig sammantaget bakom utredningens intentioner och den styrning av funktionshinderpolitiken som föreslås i betänkandet. Kanske är det så att den konkretisering som saknas i vissa delar i betänkandet utgör nästa steg i arbetet. Betänkandet har i så fall lagt en god grund för ett sådant nästa steg.

Beslut

Beslut att avge detta yttrande har fattats av undertecknad rektor i närvaro av stf förvaltningschef Cecilia Billgren efter hörande av representant för Lunds universitets studentkårer och efter föredragning av avdelningschef Thomas Achen.